

Teatrul și educația adulților

Într-una din convorbirile sale cu Eckermann, Goethe a formulat pentru întâia oară ideea de literatură universală, și semnificația majoră a conceptului pus în circulație de marele om de cultură a crescut de atunci nemăsurat de mult, îmbogățindu-se și precizându-se. Astăzi, schimbul de valori naționale, transferul de experiențe edificatoare, colocviile internaționale în jurul fenomenului artistic au devenit unele din modalitățile cele mai expresive de a trăi și de a apăra cultura. Motivele pentru care conștiința artistică modernă resimte nevoia unui cadru larg de activitate și a unui dialog neîntrerupt care să verifice și să pună în valoare cunoașterea sint limpezi, și ele trebuie asociate cu un timp în care știința a extins nebănuit de mult reprezentările noastre despre lume, lărgindu-ne orizontul. Nu încapă îndoială apoi că tocmai tensiunile acestei epoci au accentuat necesitățile de a demonstra unitatea culturii umane și comunitatea ei organică. În cele din urmă a cîntărit hotărîtor în procesul de dezvoltare a conceptului de cultură universală forța artei de a face sensibilă și pregnantă ideea de om, puterea de a reuni popoarele în sentimentul prețuirii reciproce.

Nimic nu indică mai puternic noua etapă pe care o străbate conceptul de cultură universală decît faptul că el și-a construit în ultimii douăzeci de ani o serie de instrumente de acțiune, de arme organizatorice, care sînt uneori foarte active și rodnice.

Recenta întîlnire a oamenilor de teatru — sub egida I.T.I.-ului — vine, după opinia mea, să confirme acest adevăr. Și mi se pare semnificativ că ceea ce s-a discutat în culise, la cafenea, oricît ar fi fost de pasionant uneori, nu a depășit interesul dezbaterilor propriu-zise, așa cum se întîmplă adesea la reuniunile internaționale. De data aceasta, dincolo de satisfacția (efemeră) a revederilor și a conversațiilor care risipesc neînțelegeri și creează premisele unui acord (virtuți ale întîlnirilor mondiale care nu

trebuie subestimate), s-a realizat ceva mai important: nu s-au schimbat numai idei, ci ideile înseși s-au schimbat.

* * *

Seminarul organizat de Centrul britanic al I.T.I., în colaborare cu Institutul național pentru educația adulților, care s-a desfășurat între 6—9 ianuarie a.c., la Nottingham, a avut ca temă: Teatrul și educația adulților.

Au participat: John Allen, director general al teatrelor; Jean Darcante, secretar general al I.T.I.; Martin Esslin, critic și șeful secției teatrale a B.B.C.-ului; William Gaskill, directorul Teatrului Royal Court; Michael Kustow, critic; Norman Marshall, dramaturg și regizor; Gabriel Monnet, directorul Casei de cultură din Bourges (Franța); Peter Moro, arhitect de teatru; John Neville, directorul lui Nottingham Playhouse; Ota Ornest, directorul Teatrului Municipal din Praga; Guy Retore, directorul lui Théâtre de l'Est Parisien; Arnold Wesker, dramaturg etc.

Scopul principal al seminarului a fost un schimb de experiență în legătură cu cele mai eficiente mijloace de atragere a publicului spre teatre. (În Anglia, frecvența la spectacolele teatrale este de 2% din populația țării.)

Pe principiul mesei rotunde, al unor discuții libere, precedate de un scurt referat, s-au examinat următoarele probleme:

- atragerea unui nou public;
- considerații asupra cercetărilor sociologice și a studiilor efectuate de organizațiile specializate în legătură cu compoziția publicului de teatru în diferite țări și cu experiențele tradiționale și inovațiile ce pot fi încercate pentru a capta noi fracțiuni ale populației. (Experiența reprezentanților țărilor socialiste la această discuție a stîrnit un enorm interes);
- noua dramaturgie, necesitatea dezbaterii temelor contemporane;
- experiența lui Peter Brook cu *US*, spectacol-document despre războiul din Vietnam;¹
- forme noi de teatru ieșite din necesitatea unei comunicări mai directe cu publicul;
- cum trebuie să răspundă noilor cerințe ale teatrului, arhitectura, publicitatea și relațiile cu publicul. (Necesitatea ca holurile teatrelor să prezinte o „intrare în atmosferă”, care să atragă pe spectator cu mult înainte de ora începerii spectacolului: expoziții, muzică, librărie etc.);
- educația în afara școlii: experiențele în domeniul formației culturale a tineretului;
- tendința de a angaja participarea și comprehensiunea lor pentru activitatea teatrală. (La acest punct al ordinii de zi au luat cuvîntul o seamă de educatori, profesori, organizatori ai culturii de masă.)

* * *

Dintre experiențele artistice deosebit de interesante și care — după părerea mea — trebuie preluate, semnalez pe aceea a lui „Theatre go round”.

Este vorba de o trupă itinerantă, formată din elementele principale ale lui Royal Shakespeare Company. Ea joacă în școli, instituții, uzine, în fața unui public neobișnuit cu teatrul, pe o scenă demontabilă, care poate fi improvizată oriunde în aer liber, într-o sală de dans, într-una de gimnastică, în hala unei uzine. Elementele de electrică, sonorizare etc. sînt „la vedere”. Prețul de intrare este foarte redus, mai mic decît al unui bilet de cinematograf.

Pentru „încălzirea” publicului, regizorul trupei, Terry Hands, un tînăr extrem de inteligent și cu un dar deosebit de a „face contactul” cu auditoriul, apare pe scenă și explică scopul reprezentației cam astfel: „Președintele de Gaulle ține un discurs care poate fi emoționant și convingător. Ca să-l înțelegi pe deplin și — deci — să fii emoționat și convins, trebuie să știi franțuzește. Un joc de fotbal poate fi captivant; ca să te bucuri din plin de el, trebuie să cunoști regulile fotbalului. Ei bine, ca să te bucuri

¹ Vezi articolul din pag. 108.

de o reprezentatie teatrală care poate fi emoționantă, distractivă, pasionantă etc., trebuie să cunoști și limbajul și regulile teatrului...

Reprezentatia la care veți asista este o încercare modestă de a explica câte ceva din toate acestea..."

Apoi, regizorul cheamă în scenă actorii și invită cîteva spectatori voluntari care să „lucreze” cu ei. Sub conducerea sa, se execută cîteva „exerciții” de tipul celor care se fac în anul I la Institut — exerciții simple de comportare scenică. Atmosfera se încălzește, stîngăciile ca și reușitele actorilor improvizați cuceresc sala.

La spectacolul la care am asistat s-a jucat apoi *Cererea în căsătorie* de Cehov, în trei modalități teatrale diferite: în stil realist, în stilul „comediei de maniere”, specific secolului trecut, și în manieră clovnescă (cu măști).

Toate acestea cu întreruperi din partea regizorului — ca la o repetiție — și cu justificări și explicații din partea lui și a actorilor.

La sfîrșit, discuții cu spectatorii; extrem de vii și controversate. Unul din spectatori a propus să se pună la vot care din cele trei modalități întrunește cea mai mare adevărită. Votul aproape unanim a fost pentru stilul realist.

* * *

Într-o seară, dramaturgul Arnold Wesker mă duce să vizitez sediul viitorului „Centru 42”, o acțiune al cărei inițiator este și care, după șase ani de luptă, începe să se realizeze: într-o fostă hală de reparat locomotive, după o machetă a scenografului francez René Allio, se va crea un centru cultural pentru masele populare, cu intrarea gratuită, unde vor avea loc reprezentații de teatru, concerte, conferințe, expoziții etc.

Imensa sală, deocamdată o arenă goală, este impresionantă la lumina unui singur reflector manevrat de Wesker, care, cu statura lui mică, pare și mai mărunț aici. El plimbă reflectorul ca un electrician care urmărește puncte de mișcare — pe măsură ce îmi explică ce se va întîmpla aici. Omulețul acesta plin de pasiune și răbdare este o lecție de perseverență și entuziasm inalterabil. În șase ani a trecut prin dificultăți uriașe, s-a luptat cu oficialitățile, și-a căutat aliați și acum visul său nobil e pe cale să se realizeze.

* * *

Notam la începutul acelor însemnări, că recentul colocviu a avut, printre altele, însușirea de a modifica perspectivele asupra unor probleme artistice. În acest sens, cred că oamenii de teatru au avut mult de profitat din demonstrațiile concrete ale lui Peter Brook și ale lui „Theatre go round”, amîndouă de natură să întărească ideea că îmbogățirea expresiei teatrale nu poate veni decît printr-un contact lărgit și adîncit cu publicul.

În acest sens, se poate spune că spectacolul regizorului englez, ca și cel al ansamblului itinerant sînt elementele unei mișcări de avangardă, care se străduie să implice cît mai mult teatrul în actualitate și publicul în teatru.

Iată, după mulți ani de zile, în Occident, un curent înnoitor — care nu se definește numai prin refuz, prin negativitate — și din ale cărui experiențe sînt șanse să se nască un nou limbaj teatral.

Radu Beligan